

[Min. for tekn. samarbejde med udviklingslandene.] rindelse og danske tjenesteydelser. Herved har Danmark ikke adskilt sig fra de fleste andre lande, som yder finansiell bistand til udviklingslandene. Set fra disses side er ubundne lån de mest værdifulde, og såfremt de større donorlande beslutter sig til at opgive bindingen, hvilket ikke er særlig sandsynligt, må vi fra dansk side tage dette spørgsmål op til fornyet overvejelse. Det skal dog nævnes, at de danske lån til udviklingslandene administreres således, at modtagerlandet stilles frit i valget af danske kapitalgoder og tjenesteydelser til gennemførelse af deres udviklingsplaner, og at en meget væsentlig del af ulemperne ved binding til køb i Danmark derved modvirkes.

Der er i henhold til lovens § 7, stk. 1, 3), ydet to fødevarerlån til Indien, der udnytter disse til køb af mælkepulver. Under udvalgsbehandlingen i 1967-68 af forslaget om forhøjelse af lånerammen fra 500 mill. kr. til 800 mill. kr. blev der fremsat ønske om, at der skabtes en videre adgang end hidtil til ydelse af fødevarerlån, og udvalget fik løfte om en redegørelse vedrørende fødevarerbistand. Denne redegørelse er afgivet i september d. å. Jeg finder det lidet sandsynligt, at en ændring af bistandslovens bestemmelser om finansiell bistand (§§ 7-10) vil kunne bidrage til, at danske fødevarer i højere grad end hidtil vil kunne indgå i bistandsydelse, idet man næppe kan forvente, at udviklingslandene — i betragtning af knapheden på udenlandsk valuta — vil ønske at anvende opnåede lån til fødevarerimport og i særdeleshed ikke til højtforædlede og derfor relativt dyre levnedsmidler. Inddragelse af danske fødevarer i større omfang i bistanden til udviklingslandene må derfor i givet fald ske på et andet grundlag end lån til udviklingslandene.

Muligheden for opnåelse af langfristede danske statslån på lempelige vilkår (rentefrihed, 7 års afdragsfri periode og lang løbetid) har hos udviklingslandene vakt betydelig og stigende interesse i de sidste år, og der er næppe tvivl om, at statslånene er et særdeles velegnet middel til at forøge Danmarks samlede bistand til udviklingslandene.

Jeg skal hertil føje, at en forhøjelse på 400 mill. kr. som foreslået i det foreliggende lovforslag skønnes at kunne sikre gennem-

førelsen af regeringens plan for den danske udviklingsbistand for statslånene og udviklingsbankernes vedkommende frem til finansåret 1972-73. Det skulle derfor ikke blive nødvendigt at fremsætte lovforslag om yderligere forhøjelse af beløbsrammen før i folketingssamlingen 1971-72. Som bekendt har regeringen såvel i tiltrædelseserklæringen i februar d. å. som i åbningstalen i oktober d. å. tilkendegivet, at den undersøger mulighederne for yderligere at styrke den danske bistandsindsats. Fører disse undersøgelser til, at man søger at nå 1 pct.-målet tidligere end i 1972-73, må det påregnes, at der tidligere end ovenfor angivet må fremsættes forslag om en ny forhøjelse af lånerammen.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om forhøjelse af hædersgaver.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 14) findes i tidenden sp. 684).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 123 stemmer.

Første næstformand (*Kaj Andresen*):
Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om avancestop.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 15) findes i tidenden sp. 763, udvalgets tilrådsbetænkning i tillæg B. sp. 269).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Første næstformand (Kaj Andresen): Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 16) findes i tidenden sp. 763, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 269).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagene sættes til forhandling.

Lis Groes: Det forekommer mig, at der fra regeringspartiernes side er gået ikke så lidt prestige i spørgsmålet om at finde en fornuftig formulering af disse to lovforslag. Det er lykkedes at nå så vidt, at vi har klare udsagn om, at de andre pris- og monopollove vil kunne anvendes og sikre, at urimelige vejledende priser kan nedsættes. Det vil jeg gerne takke for. Dermed er vor hovedanke mod lovforslaget om vejledende priser bortfaldet, og vi vil kunne stemme for lovforslaget.

Desværre er det ikke lykkedes at få tilsvarende klare tilsagn om, at forbrugerne skal have del i rationaliseringsgevinsten. Da vor nuværende monopollov administreres ud fra synspunktet om, at forbrugerne skal have en sådan andel i rationaliseringsgevinster, så vil jeg gerne udbede mig ministerens klare svar om, at der ikke vil ske nogen ændring i monopollovens administration, selv om lovforslaget om avancestop vedtages. Tilbage bliver så min store undren over, at man i en ekstraordinær avancestoplov knæsætter et helt nyt princip — et princip, der i hvert fald ikke kan forekomme rimeligt, hvis disse love skal opfattes som led i en indkomspolitik. Socialdemokratiet er imod denne bestemmelse; men da der er andet i lovforslaget, vi kan tilslutte os, vil vi her ved tredje behandling undlade at stemme om lovforslaget om avancestop.

Støtter: Som det fremgår af tillægsbetænkningen, er der i udvalget opnået enighed om forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v., og det vil vort parti gerne udtale tilfredshed med. Oppo-

sitionen skal ikke klandres for, at den har skiftet standpunkt i denne sag.

Vi havde gerne set, at denne enighed også havde omfattet lovforslaget om avancestop. Der åbnede sig under udvalgsarbejdet tilsyneladende en mulighed for forlig om denne lovgivning, men det viste sig altså kun at være tilsyneladende. Oppositionen må forstå, at den ikke kan få os med til at lovgive på et område, hvor der ikke er nogen mulighed for at opstille generelle regler for, hvorledes man skal fordele en rationaliseringsgevinst imellem virksomhederne og forbrugerne. Jeg vil gerne tilføje, at en eventuel rationalisering og en påfølgende gevinst altid vil indebære en tendens til prisfald. Det modsatte kan ikke forekomme, og derfor er der med denne lovgivning tale om en for forbrugerne meget venlig lovgivning.

Mit parti kan anbefale tinget at stemme for de to lovforslag. Vi indser, at de er et fornuftigt led i regeringens økonomiske politik, og vi indser, at virksomheder, medarbejdere og alle forbrugere har ensartede interesser på dette felt.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Den ærede socialdemokratiske ordfører har ingen grund til at hævde, at der for regeringspartierne er gået prestige i denne sag. Vi har under udvalgsarbejdet, som det ærede medlem ved, anstrengt os meget for at få et bredt forlig om disse lovforslag. Derimod kan man vist med større ret sige, at der er gået prestige for nogle af socialdemokratiets medlemmer af udvalget i hele denne diskussion om deling af rationaliseringsgevinsten. Det er jo en fuldstændig grå og upraktisk teori, der her lægges frem — som om man her vil finde den knage, hvorpå man kan hænge sin hat og dermed blive fri for at stemme for det, demonstrere sin egen vilje. Rationaliseringsgevinsten kan naturligvis ikke ved lovgivning deles op i f. eks. 3 dele: $\frac{1}{3}$ til forbrugerne, $\frac{1}{3}$ til de ansatte og $\frac{1}{3}$ til virksomheden. Hvordan skulle det kunne lade sig gøre? Rationaliseringsgevinsten er for det første vanskelig at konstatere, den kan først konstateres langt frem i tiden, måske længe efter at denne lovgivning er ophørt at eksistere. Den kan først konstateres, hvis man kan observere, at man på trods af stigende lønninger og omkostninger har op-

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

nået en besparelse. For det andet vil forbrugerne få deres andel, fordi den effektivt rationaliserede virksomhed tiltager sig en større del af markedsandelen; den får altså en større omsætning, hvorved forbrugerne sparer penge. Jeg har under udvalgsarbejdet gang på gang peget på, at hvis man ville gå ind i en sådan lovgivning, ville man også komme til at gribe forstyrrende ind i det aftalesystem, der i øvrigt findes på arbejdsmarkedet mellem virksomheder og ansatte, hvorefter der skal ske en vis fordeling af rationaliseringsgevinsten. Forudsætningen for, at der kan blive noget til de ansatte at dele, er, at virksomheden tager rationaliseringsgevinsten hjem og derefter kan dele den efter aftalen. Jeg synes, man skulle have anlagt et langt mere praktisk syn på disse forhold; så kunne vi have ordnet det. Jeg har en fornemmelse af, at i hvert fald en enkelt tidligere handelsminister egentlig havde megen forståelse for mine synspunkter; men han kan jo være blevet overmandet af det ærede medlem fru. Lene Christensen eller det ærede medlem hr. Ivar Nørgaard.

Niels Helveg Petersen: Der er, siden vi sidst diskuterede disse spørgsmål, sket den glædelige overraskelse, at oppositionen efter anden behandling har ændret opfattelse med hensyn til prisstoppoven og nu har tilkendegivet, at man agter at stemme for ophævelsen af prisstoppet for tjenesteydelser. Jeg synes, dette er så glædeligt, at jeg helt vil afstå fra at bore i begrundelserne for, at man i starten indtog et andet standpunkt.

Med hensyn til avancestoppet vil jeg gerne slå fast, at det nu er helt ubestrideligt, at retstilstanden med hensyn til rationaliseringsgevinsten er nøjagtig den samme, som den altid har været. Der er altså ikke tale om, at man ved denne ændring af avancestoppoven indfører et ganske nyt princip i dansk prislovgivning. Det er, som det altid har været, også under socialdemokratisk administration. Endvidere vil jeg

understrege, at vel er der ikke nogen pligt til prisnedsættelse som følge af rationaliseringsgevinst, men der findes i lovgivningen i øvrigt et værn imod urimelige priser — også sådanne urimelige priser, som måtte fremkomme ved, at der gennemføres en helt ekstraordinær rationalisering som følge af nye opfindelser eller lignende.

Jeg vil til slut sige, at jeg på mit partis vegne kan anbefale begge lovforslag. De er led i prisstabiliseringspolitikken, og vi finder, at man har fundet en rimelig balance imellem de synspunkter, som skal afvejes i en lovgivning som denne.

Poul Dam: Der kan spredes megen tåge også over i sig selv ganske klare sager. Når det drejer sig om forslaget til lov om anmeldelse af vejledende priser, er forholdet det, at loven i den hidtidige form indeholdt en regel, som var foreslået og gennemført af den siddende regering og dens flertal, om, at man kunne forbyde urimelige vejledende priser. I det øjeblik en sådan paragraf fjernes af loven, giver man folk et indtryk af, at der er skabt en ny retstilstand. Dette indtryk lykkedes det ministeren med klare bemærkninger ved anden behandling at fjerne, og det vil vi gerne takke ministeren for. Vi beklager meget, at udvalgets flertal ikke synes, ministerens udtalelser var så værdifulde, som vi syntes, eftersom kun mindretallet har ønsket at gentage, hvad ministeren sagde. Men det må ministeren naturligvis tale med sit flertal om. Vi var kede af, at ikke hele flertallet syntes, ministeren var en så klog mand på dette punkt, som vi synes.

Vi kan, efter at denne klarhed er skabt, og efter at enhver mistanke er fjernet, stemme for lovforslaget, fordi det medfører, at denne lovgivning bliver fortsat endnu i en periode.

Med hensyn til lovforslaget om avancestop er det sådan, at forskellen mellem de to parter er forholdsvis ringe. Men derfor er det ikke sikkert, at forskellen er uvæsentlig.

[Poul Dam.]

Forskellen drejer sig jo først og fremmest om, at flertallet ikke har ønsket på nogen måde at ytre sympati for den tanke, at forbrugerne skulle have en vis andel i rationaliseringsgevinsten. Det viste sig da for resten også, at selv om hr. Niels Helveg Petersen ved anden behandling efterlyste et ændringsforslag på dette punkt, var man, da det kom til stykket, overhovedet ikke sindet at diskutere et sådant ændringsforslag i udvalget. Man er ikke positivt indstillet over for, at der skal sikres forbrugerne en eller anden andel af rationaliseringsgevinsten, og denne forbrugeruvenlige holdning er det nødvendigt at markere.

Når hr. Stetter her siger, at en rationalisering altid vil indebære tendens til prisfald, kan dette tages som en undskyldning for synspunktet — altså et udtryk for, at man mener, rationaliseringsgevinsten vil komme forbrugerne til gode på en eller anden måde. Jeg må sige, at dette kun er rigtigt under den højsalige fri konkurrence, som vi ikke har. Når der ikke er fri konkurrence, er der ingen sikkerhed for, at en rationalisering medfører tendens til prisfald. Der kan tværtimod igennem den prestige, som gennem reklame, presse osv. kan skabes omkring en virksomhed, der rationaliseres, være en tendens til, at priserne holdes oppe på et niveau, hvor de ikke kunne holdes under fuldstændig fri konkurrence. Vi ønsker som bekendt en stærkere prislovgivning for at genskabe de fordele, som den fri konkurrence i sin tid gav forbrugerne. Vi har ikke den fri konkurrence, og det er vi nødt til at tage hensyn til i lovgivningen.

Vi er altså nødt til at undlade at stemme om lovforslaget om avancestop. Det er godt, at denne lovgivning fortsættes i en periode; det er kedeligt, at den ikke fortsættes i en bedre form.

Sigsgaard: Vi vurderer det sådan, at lovforslagene er udtryk for forringelser i forhold til lovene fra februar, og vi kan derfor ikke stemme for nogen af lovforslagene, men vil afholde os fra at stemme.

Såvel i går som i dag er der blevet gjort bemærkninger her i folketinget om hele befolkningens fælles interesse i det ene og det andet. I dag har bl. a. hr. Stetter talt om, at interesserne hos erhvervslivet, hos for-

brugerne, hos lønmodtagerne, var ensartede, ud fra den teori — uden at det blev sagt — at vi alle er i samme båd. Der er en ganske stor lyst til at tilsløre modsætningerne i samfundet, men jeg synes alligevel, at en sådan bemærkning må man tage til orde imod. Der er nu engang stor forskel på erhvervslivet, som er interesseret i stor fortjeneste og selvfølgelig må være det, og forbrugerne, der må være interesseret i lave priser. Jeg vil beklage, at man ikke i udvalget tilsyneladende alvorligt har overvejet en deling af rationaliseringsgevinsten. Her bliver det ved påstande fra den ene side om, at det kunne man have gjort, men at regeringspartierne ikke var villige til at overveje et ændringsforslag, og fra den anden side, fra regeringspartierne, om, at det slet ikke kan lade sig gøre. Jeg må beklage, at man ikke har forsøgt, om det kunne gøres, og jeg må beklage, at socialdemokratiet og SF ikke i udvalget har forsøgt at formulere deres tanker i konkrete forslag.

Så trøster Jens Peter Jensen (Sorø amt) sig med, at forbrugerne nok alligevel skal spare penge ved rationalisering, fordi den rationaliserende virksomhed får en større markedsandel. Jeg forstod ikke helt tankegangen, men hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) må jo gå ud fra, at den rationaliserende virksomhed af sig selv sætter prisen ned. Når noget sådant siges, må jeg også tage til genmæle over for det. Når en virksomhed rationaliserer — og det er de største virksomheder, der har de største muligheder for at rationalisere — vil den have mulighed for at få en større markedsandel; deri har hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) ret. Den har måske endda mulighed for at få så stor en markedsandel, at den går hen og bliver prisførende, og så er sikkerheden for, at der sker en prisnedsettelse svarende til rationaliseringen, ikke særlig stor. Hvis en virksomhed bliver prisførende, meget toneangivende på et bestemt område, har vi ingen sikkerhed for, at den svarende til rationaliseringsgevinsten sætter priserne ned, for virksomheden er selvfølgelig interesseret i at få så høj en pris som overhovedet muligt, og er den uafhængig af konkurrenter, ja, så kan prisen sættes højere, end det ellers ville have været muligt. Da vi går ind i en tid, hvor vi får stadig flere større virksomheder og stadig færre små virksomheder,

[Sigsgaard:]

og da det vil blive mere og mere almindeligt, at enkelte virksomheder bliver prisførende, ville der virkelig være grund til alvorligt at overveje spørgsmålet om f. eks. rationaliseringsgevinsten. Denne gang er det kun blevet til snak; jeg håber, at det snart bliver til realitetsovervejelser.

Men vi må altså undlade at stemme for lovforslaget.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg vil gerne takke for de fremsatte bemærkninger.

Jeg havde efter mine samråd med udvalget efter første behandling og inden anden behandling et indtryk af, at realiteterne omkring denne lovgivning ikke stod alle fuldt klart, og jeg gjorde derfor ved anden behandling her i salen en stor anstrengelse for at klargøre alle disse forhold, som burde komme i betragtning. Det kan kun glæde mig, at denne redegørelse, for så vidt angår forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser, har overbevist oppositionspartierne om, at de også vil kunne stemme for lovforslaget.

Jeg kunne have håbet, at den redegørelse, jeg gav for forholdene omkring rationaliseringsbesparelserne, kunne have bevirket det samme. Jeg kan ganske tilslutte mig, hvad bl. a. hr. Stetter i dag har sagt om, at en lovgivning, der virker rationaliseringshæmmende, hverken er i forbrugernes, lønmodtagernes, arbejdernes eller virksomhedernes interesse, og at omvendt det forhold, at denne rationaliseringshæmmende bestemmelse nu ophæves, derfor er i alle grupperes interesse. Kun må jeg gentage, hvad jeg sagde under anden behandling, nemlig hvorledes denne deling af rationaliseringsgevinsten mellem virksomheden, dens arbejdere og forbrugerne skal foregå, vil det ikke være muligt eller rigtigt at lovgive for. Det ville bl. a. også betyde et indgreb i arbejdsmarkedsparternes frie ret til at forhandle om arbejdsvilkår og løn.

Jeg har til slut kun en enkelt bemærkning til hr. Sigsgaard, som i sin tankegang var inde på den udvikling, der kunne foregå ved, at en virksomhed gennem kraftig rationalisering og kraftig markedsføring af sine produkter til sidst blev det, hr. Sigsgaard kalder prisførende, hvorefter

man ikke havde yderligere muligheder for indgreb. Jeg kan kun sige, at hvis en virksomhed igennem sit eget arbejde når at blive den dominerende, prisførende enkeltvirksomhed, vil den simpelt hen blive registreret under monopoltilsynet, der løbende vil følge dens prisudvikling, prispolitik og avancemuligheder.

Jeg kan altså beklage, at oppositionen vil undlade at stemme for det andet lovforslag. Men jeg håber, der i selve dette ligger en vis anerkendelse af, at der i alt fald er stillet alle relevante oplysninger til rådighed for partierne.

Lis Groes: Jeg stillede handelsministeren det spørgsmål i første omgang, om handelsministeren her ville forsikre os alle om, at monopolløven ville blive administreret som hidtil. Jeg vil gerne udbede mig et svar.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Svaret er ja.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag til lov om ændring af lov om avancestop

vedtoges enstemmigt med 81 stemmer; 46 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Første næstformand (Kaj Andresen): Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v.

vedtoges enstemmigt med 124 stemmer; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Første næstformand (Kaj Andresen): Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende patentlovgivningen [af Poul Schlüter m. fl.]

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. VI) findes i tillæg A. sp. 985, fremsættelsen i tidenden sp. 334.)